

AfryKamera 2017

XII Festiwal Filmów Afrykańskich

Maj – Czerwiec 2017

Miejsce: Gdańsk 12-14 maja, Konin 12-14 maja,
Kraków 22-27 maja, Poznań 27 maja-1 czerwca,
Białystok 1-4 czerwca, Wrocław 1-4 czerwca,
Łódź 2-4 czerwca

Organizator: Fundacja FilmGramm

Tradycyjnie wiosną entuzjaści afrykańskiej kinematografii mieli okazję uczestniczyć w kolejnej odsłonie **Festiwalu Filmów Afrykańskich AfryKamera 2017**, najważniejszym wydarzeniu kulturalnym poświęconym aktualnym trendom przemysłu filmowego Afryki. W programie tegorocznej edycji znalazło się ponad czterdzieści filmów fabularnych, dokumentalnych oraz krótkometrażowych a także liczne wydarzenia towarzyszące, w tym spotkania z twórcami i gośćmi specjalnymi, warsztaty artystyczne, pokazy fotografii i wykłady¹. Celem festiwalu, dzięki podróżom zarówno po kontynencie, jak i różnych gatunkach artystycznych, było przedstawienie szerokiego spektrum kinowego i geograficznego. Oprócz uznanych na świecie produkcji afrykańskich, nie zabrakło kina eksperymentalnego i niezależnego, które ma szansę przebić się do szerszej świadomości obserwatorów świata filmu.

Tematem przewodnim była Ghana – państwo, które wraz z uzyskaniem niepodległości 6 marca 1957 roku zapoczątkowało nową erę w historii Afryki, stanowiąc katalizator przemian społecznych, politycznych, kulturowych oraz nadziei na przyszłość milionów Afrykanów o tożsamych doświadczeniach kolonializmu. Poprzez zwrócenie szczególnej uwagi na bogaty i różnorodny kraj Afryki Zachodniej, dawne Złote Wybrzeże, motyw festiwalu wpisuje się w obchody 60-lecia tak znaczącego wydarzenia w dziejach całego kontynentu.

XII edycja festiwalu tworzyła barwną i harmonijną kompozycję filmowych se-

¹ Szczegółowy program festiwalu oraz wydarzeń towarzyszących dostępny jest na stronie internetowej www.afrykamera.pl.

ansów. Co roku na festiwal napływają setki zgłoszeń, z czego dla publiczności wyselekcjonowanych zostaje niewielka liczba filmów o najlepszej jakości. Również i tym razem nie zabrakło wartościowych pokazów filmów budzących refleksje, czasem kontrowersyjnych, otwierających przed odbiorcami zupełnie nową perspektywę społeczną, historyczną, polityczną i artystyczną Afryki. Nad całością przebiegu czuwali zaangażowani organizatorzy – Przemysław Stępień i Paulina Zajac wraz z zespołem współpracowników, wolontariuszy i partnerów festiwalu.

W poniedziałkowy wieczór 22 maja, liczne grono widzów przybyło do warszawskiego Kina Praha, by w wypełnionej po brzegi sali uczestniczyć w uroczystym otwarciu festiwalu. Wśród zaproszonych gości specjalnych znaleźli się wiceminister Turystyki, Sztuki i Kultury Ghany – dr Ziblim Barri Iddi, przedstawiciele polskich ministerstw, korpusu dyplomatycznego, władz Łodzi oraz organizacji polsko-afrykańskich, a także ambasadorowie i konsulowie honorowi państw afrykańskich akredytowani w Polsce. Inauguracji towarzyszył występ zespołu muzycznego, poczęstunek oraz projekcja filmu z Ghany – „Dzieci gór” (*Children of the Mountain*, reż. Priscilla Anany), zdobywcy głównej nagrody za najlepszą reżyserię i drugiego miejsca w plebiscycie publiczności na festiwalu Tribeca 2016 w Nowym Jorku. Przejmująca historia zmagania matki niepełnosprawnego dziecka w obliczu nietolerancji i stygmatyzacji wobec choroby syna przeniosła widzów w świat walki, wyzwania i zmieniających się relacji społecznych we współczesnej Ghanie.

Pod hasłem „**Ghana. Czarna Gwiazda**” krył się przekrój najwybitniejszych dokonań ghańskiego kina, nawiązujących lub wywodzących się z popularnego nurtu Ghallywood i różnicowanych pod względem gatunku, tematyki i estetyki. Oprócz wspomnianego filmu „Dzieci gór”, inauguracyjnego pierwszy, wiodący blok festiwalu, drugą z zaproponowanych produkcji byli „Przekleści” (*The Cursed Ones*, reż. Nana Obii-Yeboah) – obraz wymykający się sztywnym ramom jednego gatunku, swobodnie czerpiący z założeń kryminału i thrillera oraz podejmujący kontrowersyjną problematykę religijnego fanatyzmu i przyjmowania radykalnych postaw wobec praktykowania magii. Interesującym dokumentem okazał się także „Świat Gilberte” (*Gilberte's World*, reż. David A. Masterwille) przedstawiający narracyjno-wizualną opowieść poświęconą Gilberte Marimootoo-Natchoo – jednej z bardziej cenionych artystek i malarek z Mauritiusu. Dziełem wieńczącym warszawski festiwal było „Zjednoczone królestwo” (*A United Kingdom*) w reżyserii ghańskiego twórcy Ammy Asante. Oparta na prawdziwych wydarzeniach historia miłosna polityka i pierwszego prezydenta niepodległej Botswany – Seretse Khamy i Angielki Ruth Williams poruszała problem uprzedzeń klasowych i rasowych, nierówności społecznych i kolonializmu od lat 60. do 80. XX wieku.

Drugi blok specjalny festiwalu „**Niezłomna Afryka**” to konfrontacja z burzliwą historią państw afrykańskich i przybliżenie sylwetek Afrykanów zaangażowanych w działania na rzecz dziedzictwa kulturowego, idei państwowości, sprawiedliwości,

wolności i niepodległości. Pierwszą z propozycji stanowiła „Bangaologia – nauka o stylu” (*Bangaologia – The Science of Style*) w reżyserii angolskiego artysty i projektanta José Eduardo Paulino dos Santos, znanego jako Coréon Dú. Film był nie tylko przekazem o modzie, ale także wyrazem dyskursu o aktualnym pojmowaniu sztuki, elegancji i świadomego budowania tożsamości poprzez elementy wizerunku. Kolejny dokument, nagrodzony podczas tegorocznego FESPACO w kategorii najlepszy dokument afrykański, „Kemtiyu-Cheikh Anta” (2016) i wyprodukowany przez Ousmane’a Williama Mbaya przybliżył z kolei postać senegalskiego naukowca, fizyka i historyka Cheikh Anta Diopa. W tym cyklu pokazany został także film „Kimpa Vita: matka afrykańskiej rewolucji” (*Kimpa Vita: The Mother of the African Revolution*, reż. Ne Kunda Nlaba), będący lustrem wydarzeń z Imperium Kongo z początku XVIII wieku i ekspozycją biografii postaci Kimpa Vity – charyzmatycznej przywódczyni religijnej ruchu antonianów, szczególnie dla dziejów środkowej Afryki. Ponadto, do bloku trafiły „Kolwezi na fali” (*Kolwezi On Air*, reż. Idriss Gabel), podejmujący tematykę niezależności mediów w kontekście życia w górniczym mieście Kolawezi w Demokratycznej Republice Kongo oraz „Latający Afrykanin” (*The African Who Wanted to Fly*, reż. Samantha Biffot), przenoszący widzów do Gabonu z 1979 roku, ukazując prawdziwą historię 14-letniego Luca Bendzy, chłopca zafascynowanego kinem i sztuką walki kung-fu, który jako pierwszy Afrykanin przestąpił próg świątyni Shaolin w Chinach. Obecnie L. Bendza kontynuuje swoją pasję, występując jako aktor chińskich filmów akcji. Ostatni z wyświetlanych filmów z motywem trudnych losów historii to „Opowieść ugandyjska” (*A Film for Northern Uganda*) – film zrealizowany pod egidą ONZ i przybliżający procesy zachodzące współcześnie w północnej Ugandzie doświadczonej okrutną i zbrodniczą działalnością Armii Bożego Oporu (LRA). Film powstał z inicjatywy dwóch twórców – pochodzącego z Polski Erica Bednarskiego oraz Amerykanina Kelly’ego Burksa. W ramach współpracy zagranicznej zostały zrealizowane także inne filmy festiwalu, co świadczy o tym, iż współczesne kino afrykańskie, będące reprezentacją kina światowego, często pozostaje koprodukcją z wkładem amerykańskim, brytyjskim czy francuskim.

Dla osób szczególnie zainteresowanych kinem muzycznym, dającym możliwość zagłębienia się w kultury afrykańskie poprzez różnorodne dźwięki i symbole przemysłu muzycznego, przygotowano blok „Rytmy Afryki”. „Niebieski deszcz z domieszką czerwieni” (*Anoukak tedalat taha tazoughai*, reż. Christopher Kirkley) to opowieść osadzona w Agadez w Nigrze, upleciona z gitarowych brzmień, podczas gdy „Wędrowiec: Baaba Maal” (*The Traveller*, reż. João Pedro Moreira) ukazuje przykład artysty tworzącego hybrydę składającą się z tradycyjnej muzyki Senegalu, fulańskiego rocka i współczesnej elektroniki. Równie inspirujące okazały się produkcje dotyczące świata muzycznego dwóch wschodnioafrykańskich wysp Oceanu Indyjskiego. Pierwszy film, „Bi Kidude na celowniku” (*I Shot Bi Kidude*, reż. Andy

Jones), stanowił hołd złożony urodzonej na Zanzibarze tanzańskiej śpiewaczce Bi Kidude, która spopularyzowała miejscową muzykę taarab. Drugi natomiast, traktował o najbardziej znanym gatunku muzycznym i stylu tańca Reunionu, symbolu wolności i oporu wobec kolonialnej władzy – maloya, charakteryzującym się krótkim, rytmicznym tempem wygrywanym na bębnoch, grzechotkach oraz tekstami śpiewanymi po kreolsku.

W ramach czwartego bloku tematycznego „**Kobieta patrzy**” wyświetlono trzy filmy stanowiące interpretację wybranych zjawisk afrykańskiego świata z zewnętrznej, migranckiej perspektywy, autorstwa uznanych reżyserok z Kamerunu, Tunezji i Indii. Zainteresowanie międzynarodowej krytyki i pozytywny odbiór filmów koncipowanych przez reżyserki i podejmujących zagadnienia dotyczące świata kobiet, ich problemów i wyzwań codzienności, świadczą bezsprzecznie o tym, że afrykańskim twórcom udało się przekroczyć pewne kulturowe i społeczne ograniczenia. Pierwszy z filmów, dokument „Dwa oblicza kobiet Bamileke” (*The Two Faces of a Bamileké Woman*, reż. Rosine Mfétgo Mbakam), to subiektywna rekonstrukcja historii kameruńskich kobiet rodzinie związanych z reżyserką, reprezentujących różne pokolenia: matki, ciotek, krewnych, sąsiadek, działaczek lokalnej społeczności Bamileke. Poszczególne losy kobiet stanowiły tu niejako pretekst do mówienia o kobiecości, tradycji i historii własnego kraju. Podobne ujęcie proponował film „Ciało obce” (*Corps étranger*, reż. Raja Amari), w którym historia migracji młodej Tunezjki do Francji przeplata się z koniecznością negocjowania potrzeb, wartości i kobiecej tożsamości w obliczu odmiennej rzeczywistości kulturowej. Trzecim, najbardziej wyeksponowanym dziełem, pozostawał film amerykańskiej produkcji w reżyserii cenionej indyjskiej reżyserki Miry Nair – „Królowa Katwe” (*Queen of Katwe*), w której główną rolę odgrywała kenijska aktorka Lupita Nyong’o, laureatka Oscara w 2014 roku za najlepszą rolę drugoplanową w „Zniewolony. 12 Years a Slave”. Oparta na faktach, biograficzna opowieść Ugandyjki Phiony Mutesi, pochodzącej z biednej rodziny dziewczynki, która została światowej sławy mistrzynią szachów budziła wielkie emocje i ma na celu zasygnalizowanie postaci szczególnie ważnych dla społeczności afrykańskich.

Cieszące się popularnością filmy kryminalne i gangsterskie z elementami horroru lub thrillera zagościły w piątym bloku tematycznym „**W cieniu**”. Wyświetlone zostały: południowoafrykański „Mów mi złodziej” (*Noem My Skollie*, reż. Daryne Joshua), egipski „Niebieski słoń” (*The Blue Elephant*, reż. Marwan Hamed), a także „Gang z Antyli” (*Le gang des Antillais*, reż. Jean-Claude Flamand-Barny). Na uwagę zasłużył kenijski obraz „Kati Kati” (reż. Mbithi Masya) oraz niekwestionowany zwycięzca wielu festiwali mozambicki „Pociąg soli i cukru” (*The Train of Salt and Sugar*) w reżyserii Licinio Azevedo, Mozambijczyka o brazylijskich korzeniach.

Zgodnie z ideą festiwalu nie zabrakło również interesujących wydarzeń towarzyszących. Festiwal w Warszawie poprzedził „**Afrykański Weekend Kulturalny**”,

współorganizowany z Katedrą Języków i Kultur Afryki Uniwersytetu Warszawskiego w dniach 20-21 maja w Staromiejskim Domu Kultury w ramach „Nocy Muzeów” i „Dniami Afryki”. W programie znalazły się liczne warsztaty: kenijskich zabawek „Galimoto” (Patrycja Kozieł, grupa Karkandoo), biżuterii afrykańskiej (Monika Bryzek, inicjatywa Ufundi), autorskich koszulek festiwalowych (Dariusz Paczkowski, Fundacja Klamra), szydełkowania recyklingowych afro-torebek z siatek foliowych (Alicja Wysocka, Alfa Omegi); promocja albumu „Mity i postaci Afryki w komiksie” (Paulina Zajac, SDK), nocne pokazy filmowe i teledyskowe oraz koncert The Badji Band – „Rytmy Afryki”. Spotkania tematyczne uświetnione zostały poprzez następujące inicjatywy: „Plakaty filmowe z Ghany” (Dawid Gryza), „Maluchem przez Afrykę” (Arkady Paweł Fiedler), „Legendy kina Afryki – Djibril Diop Mambety” (dr Ewa Kalinowska);

Szczególnym momentem Festiwalu był **„Wieczór Sudański”** przygotowany we współpracy Ambasady Republiki Sudanu w Berlinie, Fundacji Harambi oraz Fundacji FilmGramm. Spotkanie upłynęło pod znakiem rozmaitych emocji zarówno filmowych, jak i artystycznych. Po krótkiej prezentacji na temat kultury i społeczeństw Sudanu oraz rozwoju kinematografii w tym kraju, rozpoczął się pokaz kilku filmów krótkometrażowych: „Nyerkuk” (reż. M. Kordofani), „Tydzień i dwa dni” (One week and two days, reż. M. Zein) oraz „Yalla Chartum” połączony z wywiadem z reżyserami ostatniego z filmów, czyli Andreasem Lamothem i Frederickiem Leitzke. Wieczór zakończono sudańskim poczęstunkiem i występem muzycznym Ahmeda Hassana Gargori w otoczeniu tancerzy z zespołu Stowarzyszenia Polsko-Sudańskiego „Nil-Wisła”. W trakcie wieczoru istniała możliwość zakupu publikacji dotyczących historii i dziedzictwa Sudanu na stoisku Fundacji Cultivate oraz Instytutu Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN.

Innym twórczym urozmaiceniem była wystawa fotograficzna „Madagaskar – zapomniany świat” Cezarego Filewa udostępniona w Galerii Wyjście Awaryjne Staromiejskiego Dom Kultury, a także cykl warsztatów bębniarskich i tanecznych z muzyką na żywo zapewnionych przez najlepszych tancerzy i muzyków zespołu Teatru Narodowego w Akrze w Ghanie.

Podczas weekendu zamknięcia warszawskiej edycji AfryKamery 2017 w ofercie wydarzeń towarzyszących znalazł się także „Afrykański Pchli Targ” z szerokim wyborem literatury o tematyce afrykańskiej, produktów spożywczych oraz rękodzieła. Całość dopełnił występ chóru dziecięcego i młodzieżowego Alla Polacca z udziałem afrykańskich artystów i bębniarzy: Gasparda Conde i Andy’ego Camary. Zaśpiewano utwory w licznych afrykańskich językach rodzimych, między innymi *Salibonani* (piosenkę powitalną z Zimbabwe), *Jambo* (piosenkę w języku suahili), *Masithi Amen* (pieśń z Afryki Południowej).

Co istotne, interesująca i rozbudowana formuła festiwalu, wychodząca poza część jedynie pokazową, co roku zjednuje sobie uczestników różnych grup wie-

kowych. Również w 2017 roku nie zabrakło projekcji i warsztatów specjalnie skierowanych dla rodzin z dziećmi, które miały możliwość uczestniczenia m.in. w warsztatach zabawek kenijskich czy spotkaniu „Dzieci z wosku – bajki afrykańskie” (Jarosław Kaczmarek, Grupa Studnia O).

Po raz kolejny festiwal przyciągnął uwagę szerokiego grona miłośników afrykańskiego przemysłu filmowego, którzy z chęcią przyglądali się nowym nurtom i tendencjom w kinematografii kontynentu. Twórcy, płynnie przechodząc od dokumentalnego opisu rzeczywistości w stronę fabuły i kreowania złożonych wizji estetycznych, zaproponowali wgląd w wybrane aspekty współczesności Ghany, Kenii i innych krajów afrykańskich z wysoce satysfakcjonującym rezultatem.

Patrycja Kozieł

Wystawa

„Na przekór. Kabylia”

Organizator: Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Sale wystaw czasowych w budynku przy ul. Krakowskiej 46
8 lipca – 22 października 2017

Kurator: Jacek Kukuczka

Scenariusz i koncepcja aranżacji: Marta Deskur, Jacek Kukuczka, Władysław Rybiński, Małgorzata Szczurek

Aranżacja i oprawa graficzna:

Wojtek Kwiecień-Janikowski

Aby wyjaśnić zarówno tytuł jak i rzucić pewne światło na kontekst powstania samej wystawy, pozwolę sobie na wstępnie na cytata z wydawnictwa towarzyszącego wystawie: Do historii przeszedł cios zadany w finale mistrzostw świata w piłce nożnej w 2006 roku przez jednego z najsłynniejszych dziś Kabyli, Zinadine’a Yazid’a Zidane’a, Marco Materazziemu. W decydującym momencie meczu, po starciu z Zidanem, włoski zawodnik obraził matkę i siostrę Zidane’a, a ten, **na przekór** wielkiej szansie na zwycięstwo w mistrzostwach, uznał, że honor bliskich mu kobiet jest ważniejszy i jednym gestem przekreślił marzenia swoje i kibiców. Ów watek